

Esa Mäkijärvi KOLIBRILLA PESÄNSÄ MUSTIEN LILJOJEN SYDÄMESSÄ

ntamo

Kolibrilla pesänsä mustien liljojen sydämessä

Esa Mäkijärvi

Yökiipijä, runoja, 2007

© 2009 Esa Mäkijärvi
ISBN 978-952-215-085-1
Ulkoasu Marko Niemi

Runot 1, 8, 9, 11 ja 16 julkaistu *Nuoren Voiman* numerossa 4/2008,
runo 40 julkaistu Nokturnossa

Kiitokset Karri Kokolle ja Kari Aronpurolle

Paino Kirja kerrallaan, Helsinki

ntamo
2009
<http://ntamo.blogspot.com>

Esa Mäkijärvi

Kolibrilla pesänsä mustien liljojen sydämessä

runoja

ntamo, Helsinki

"Andábamos sin buscarnos pero sabiendo que andábamos para encontrarnos."

Julio Cortázar

"Writers don't own their words. Since when do words belong to anybody? 'Your very own words,' indeed! And who are you?"

Brion Gysin

Saatteeksi

Cut-up on kokeellisen taiteen luomisen tekniikka. Siihen liittyy olennaisesti sattumanvaraisuus, ja jopa onni. Kirjallisuudessa se toimii (pääasiallisesti) periaatteella, jossa tekijä valitsee rykelmän tekstejä, ottaa niistä sieltä täältä pätkiä ja muodostaa näistä osista kokonaan uuden tekstin.

Cut-upin tarkoituksena on siis etsiä jo olemassa olevasta uutta. Eräs sen merkityksistä on järkyttäminen, eli keskustelun herättäminen siitä, kuinka kirjallisuutta tai taidetta tulisi tehdä. Voidaan esimerkiksi esittää argumentti, että cut-up-tekniikalla toteutettu runo kuvastaa paremmin nykyaikaisen yhteiskunnan kaoottisuutta ja tietotulvaa kuin perinteisen lyyrin tai mitallinen runo. Äärimmäinen esimerkki tästä ovat ns. roskapostirunot, jotka on koostettu sähköpostiin tulleista mainos- ja häirintäviesteistä. Nämä spam-runot voidaan nähdä kommenttina mainontaan nojaavalle kulttuurillemme. Esitänkin, että vaikka perinnetietoisuus on hyvästä, cut-upeilla on ehdoton paikkansa kirjallisuudessa. Sattuma ohjaa monesti elämää; miksei siis myös taidetta?

Cut-up-tekniikan (tai kollaasin) isäksi voidaan kutsua dadaisti Tristan Tzaraa (1896–1963). Tzara esitti 1920-luvulla surrealistien iltamissa tempauksen, jossa hän kirjoitti runon vetämällä sanoja summittaisesti hatusta. Tätä pidetään tässäkin kirjassa toteutetun sattumanvaraisuustekniikan lähtölaukauksena. Ehdotuksesta syntyi tietysti melkoinen riita. Lopulta Tzara potkaistiin ulos surrealistisesta liikkeestä. Ymmärrys tyyliä kohtaan ei ole sittemmin ainakaan lisääntynyt.

Tzaran jälkeen Gil Joseph Wolman (1926–1995) oli seuraava cut-up-tyyliä merkittävästi kehittänyt kirjailija. Hänellä se liittyi läheisesti kuvavarunouteen, lettrismiin. Monialataiteilija Brion Gysin (1916–1986) havaitsi lähes samaan aikaan, että cut-up-metodia pystyi käyttämään myös kuvataiteessa. Hän leikkeli sanomalehtiartikkeleita, ja havaitsi, että asiayhteydestään irrotetut fragmentit muotoutuivat mielenkiintoisiksi asetelmiksi.

Gysin teki myös samalla tyylillä toteutettua proosaa, ja esitteli tekniikan mm. William S. Burroughsille (1914–1997). Burroughsista kehkeytyi kollaasitekniikan mestari. On pitkälti hänen ansiotaan, että cut-up

sai jalansijaa kirjallisuudessa. Tämä tapahtui toisen maailmansodan jälkeen. Burroughsin romaani *Alaston lounas* (1959, suomennos 1971) on tyylin klassikko. Sen käsikirjoituksen luvut sekoitettiin painossa ja painettiin kirjaan mielivaltaisessa järjestyksessä. Kirja oli jo valmiiksi sekava, mutta tällä tavalla siitä tuli entistä villimpi. Burroughs mainitsi myöhemmin, että piti lopputulosta parempana kuin alkuperäistä, rationaalisempaa lähestymistapaa.

Burroughsin ohella ehkä merkittävimmän panoksen cut-up-proosaan teki argentiinalainen kirjailija Julio Cortázar (1914–1984). Hänen *Ruutuhyppelyä*-romaaninsa (1963, suomennos 2005) hyödyntää cut-up-tyyliä. Sen luvut voi lukea normaalisti alusta loppuun, mutta kirjassa annetaan myös vaihtoehtoinen lukujärjestys. Mestarillinen kirja toimii molemmilla tasoilla, ja tekee todeksi Burroughsin lausuman, jonka mukaan ”tietoisuutta leikkaavat aina satunnaiset seikat. Elämä on leikeltä, eikä lineaarista kerrontaa.” Myös monien muiden, mm. James Joycen (1882–1941) romaaneista voi löytää merkkejä kollaasien hyödyntämisestä.

Hiljattain Radiohead-yhtyeen Thom Yorke (s. 1968) käytti Tzaran hattumetodia kirjoittaessaan sanoituksia bändinsä vuonna 2000 ilmestyneeseen *Kid A* -albumiin. Kyse on siis hyvin poikkitaiteellista tekniikasta. Bob Dylan (s. 1941) on viime vuosina ja vuosikymmeninä hyödyntänyt tapaa, jossa hän lainaa kokonaisia sanoitus- ja melodiaosuuksia vanhemmasta musiikista. Nykyelokuvassa vastaavaa on harrastanut mm. Quentin Tarantino (s. 1963). Vieläkin kiistellään siitä, onko aiemman suora lainaaminen varkaus vai kunnianosoitus.

Meillä Suomessa lajityyppi, kuten kokeellinen kirjallisuus muutenkin, on jäänyt ikävästi paitsioon. Kari Aronpuro (s. 1940) on kirjoittanut kokeellisia teoksia niin proosan kuin runoudenkin saralla. Näistä ehkä paras cut-ypeihin liittyvä esimerkki on underground-klassikko, kollaasiromaani *Aperitiff – Avoin kaupunki* (1965). Liian vähälle huomiolle on jäänyt myös vaikkapa Pentti Saarikosken (1937–1983) samalla tekniikalla kirjoitettu romaani *Ovat muistojemme lehdet kuolleet* (1964).

Tuoreempiakin yrittäjiä löytyy. Leevi Lehdon (s. 1951) runokirja *Ampauksia ympäripyörivästä raketista* (2004) hyödyntää cut-upia. Lehdon kokeellinen proosateos *Päivä* (2004) sisältää puolestaan STT:n yhden

päivän kaikki uutiset lukuihin aakkosittain järjestettynä. Karri Kokon (s. 1955) viimeisimmät runoteokset, kuten *Varjofinlandia* (2005), *Ilmaisin asiani* (2006), *Mitä ehkä* (2008) ja *Così fan tutte* (2008), käyttävät nekin cut-upia.

Tämän kokoelman tavoitteena on herätellä kotimaista kirjallisuuskeskustelua. Se sisältää sekä lyyrisempiä että kokeellisempia runoja. Kaikki kirjan runot on pääasiallisesti koottu jo olemassa olevasta materiaalista.

Kiitän kaikkia tässä kirjassa mukana olevia kirjoittajia. Olen käyttänyt lähteinä mm. Paavo Haavikkoa, Eeva-Liisa Mannerta, Jarkko Laintta, Pentti Saarikoskea, Göran Sonnevian, Tomas Tranströmeriä, Markku Paasosta, Olli Heikkosta, Olli Sinivaaraa, Henriikka Tavia, Tua Forsströmiä, Mikko Rimmistä, Kari Aronpuroa, kustantamoiden (Otava, WSOY, Teos, ntamo) verkkosivuja, kirja-arvosteluja ja kirja-esittelyitä, vain muuttaman mainitakseni. Pieni osa mainitsemistani runoilijoista on suostunut mukaan, suurin osa on mukana tahtomattaan. Itsensä tunnistaville haluan sanoa, että kyse on kunnianosoituksesta, ei loukkauksesta.

En ole kaikissa tapauksissa lainannut tekstejä suoraan. Runoissa on myös omia käyttämättä jääneitä säkeitäni. Olen siis ymmärtänyt cut-upin käsitteen laveasti. Tämän kokoelman 45 runoa ovat kollaaseja ja kokoumia, joissa yhdistyy ilo ja suru, vakavuus ja hullunkurisuus, taito ja taitamattomuus. Säkeet ovat tarkoituksellisen sattuman tulosta.

Helsingissä vuonna 2009,
Esa Mäkijärvi

1

Se alkaa rakkaudentunnustuksesta hiljaiselle,
arjen urotöiden koettelemalle miehelle
ja muuttuu myyttiseksi merimatkaksi,
ei näe eteensä, näkee vain valon ja harhailee
Hakaniemeen, Venetsiaan, turistirannalle,
järven äärelle,
järjen äärelle,
nousee loputtoman virtauksen,
kierron ja muodonmuutoksen kuvaksi,
saa elämän näyttämään suloisen ainutlaatuiselta
ja sietämättömältä,
kertoo,
ei kalojen,
kolojen,
vaan meren yli hyppäämisestä,
alusta loppuun,
lopusta alkuun,
huuhtoo kaikkea
yhä uudelleen.

Tulee sokeita (Joh 9:39)

ja reittä peittää musta kangas,
sokeat saavat näkönsä ja näkevistä
osa sammuu, vaipuu, kuolee.

Tulee elämän pitkä ilta.

Se on kaikin tavoin hyvä järjestely,
sormet hämärän kirstulla
ja kolibrilla pesänsä mustien liljojen sydämessä.

Hän ei ole kuin kukka, viaton, hento.
Mihin kuvittelit lämpimän sylin on kylmennyt
runoilijan kukka,
kaikki yllämme raivonneet pilvet ovat painuneet
meren syvään poveen,
kaupungit raunioituneet.
Mikä kasvaa kammioihin, raunioihin on kevättä.

Maalauksessa on vihreitä pisteitä, jotka ovat jossain järjestyksessä.

Päivänvalo poltettu aurinko

ja kellojen kultahunaja

silloin kun aurinko laskee.

Aurinko kuolee taivaalla olen siitä aivan varma,

tulee maalauksellinen,

kesälämmiin yö.

Kielen mahdollisuudet kielen salaisuudet
odottavat poimijaa,
omenat poimitaan
koska on syksy.

Myöhäisempi salaisuus:
jää välähtää, puut talvehtivat
ja kylmä halkaisee vanhat rungot.

6

Lumi kätkee meidät elävinä ja kuolleina;
voiko ihminen olla kuollut ja silti elää?

Raju tuuli on katkonut
kukkivat eukalyptukset
etenkin rannikkoseuduilla.
Yöllä sähköt katkesivat,
kaunisheteinen pulloharja
työntyi pulloon.
Edelleen sähköttä on
autio ja tyhjä peruskoulu,
palokunnat ovat joutuneet raivaamaan
mennyttä aikaa,
etsimään uhreja.
Tuuli vei
lasten piirustukset,
opettajat
ja irtaimiston,
laantui sitten hieman.
Se aika on mennyt,
jolloin puuskittainen tuuli puhalsi
jopa 23 metriä sekunnissa.
Nämä muistin
matkalla markettiin.

Usko
uskollisuus
epävarmuus
tieto
vuorottelevat
aika laajenee elämän mittaan
muistot ovat osittain uusia,
osittain jo vuosikymmeniä sitten koettuja
hahmojen väliset etäisyydet tulevat näkyviin
ihmisissä
ihmisessä
kasvamisessa
ja hajoamisen tilassa
hän näkee
he näkevät
valkoisia kuiluja
mustia kuiluja
pohjattomia
pohjallisia
hän sulkee silmänsä
he sulkevat silmänsä
mystiikalta
uskonnoilta
eläimiltä, kasveilta ja ystäviltä
maailmalta ja muistoilta
kieleltä ja kieliltä
ajattelevat

synnyttävät ajatuksen
ajatuksia
hänen
heidän ajattelunsa
on kuin rukousta, joka sisältää kaiken
(jumala, jota rukoillaan, ei ole tiedettävissä)
aika laajenee elämän mittaan
aurinko laajenee
nielaisee
hänet
heidät.

Lehdet putoavat hevoskastanjasta,
vihreitä liekkejä, vaaleanvihreitä käärmeitä ovat ruohikon nuotit.
Sumun sykkivä sydän,
eristynyt varjokohta
jossa itkeä kaikki surunsa.
Seistä sateessa, kun kukaan ei enää välitä heittää ruusuja kieppuvia.

10

Tervantuoksuinen syksy
samovaareineen ja puusta veistettyine kaksitasokoneineen,
metsässä rouskuja.

Syysmyrsky.

Ulkona kirkas päivä
mutta sisällä huojuvat haavat
antavat tuulelle toisen äänen,
salaperäisen tuonen kehdon keinunnan.

11

Rakastaa ja unohtaa,
muistaa kuolevansa kuin kaurapelto,
ottaa vastaan kaikki punainen
joka tulee kohti,
ruusut,
muistatko ruusut.

Jokainen ajatus omassa vakavuudessaan,
sekaisin
toistuvassa liikkeessä,
kieppuva lumi läpi kuilujen,
oudon samankaltaisten.
Ruumiini on siellä, einsä
ja kyllänsä kera.
Sinun ruumiisi on siellä, einsä
ja kyllänsä kera.
Kaikki yhdistelmät ovat mahdollisia.
Tunnen nyt tuoksut,
kaikenlaiset hajut, myös
kuilusta
itseni sisällä,
itseni tuolla puolen.
Jos sinä menet, seuraan sinua.
Minä tulen sinua porteista vastaan
kun ruusut nousevat tuhkasta.

Ajatukset karkaavat päästä
 kuin mielipuoli laitoksesta,
 pyörätuolikelaus,
 aitajuoksu,
 teoksen *Mitä filosofia on?* suomentaja,
The Dismemberment of Orpheus,
 ja kaikki kirjat,
 hiljaisuus kirjallisuudessa,
 idyllinen menneisyys,
 mahdoton nyktyodellisuus,
 lupaava huominen,
 Yleisöä: 14 882,
 Yleisöä: 15 000,
 Yleisöä: 173,
 kiinnostus urheilua kohtaan laskee,
 osakekurssit sahaavat,
 kaikki kirjataan ylös
 sarakkeisiin,
 niissä ajatukset ovat muotoa A, B, C, Ä, Ö ja 0-9,
 koostuvat
 kahdesta strukturalistiselle toiminnalle tyypillisestä operaatiosta,
 osittamisesta ja järjestelystä,
 hiljaisuudesta,
 hiljaisuus merkitsee mm.
 vieraantumista järjestä, yhteiskunnasta ja historiasta,
 Gutenberg keksi keinotekoisen kirjoittamisen taidon,
 sinä keksit kirjoittaa Gutenbergistä,
 molemmat voittavat,

ajatukset sikiävät,
suorituksena ajattelu
tarjoaa kokijalleen kehityksen edistymiseen perustuvan nautinnon,
hänelle kasvaa tietoisuus
kaiken inhimillisen ilmaisun konservatiivisista kerroksista,
syntyy montaasi
johon kaikki on tallennettu.

Avaruus murtui, arki
kyhäsi sieluun uusia sokkeloita.
Se toi mieleeni, kuinka saksalaiset marssivat
talomme ohi vuonna 1944.
Miten kaikki seisoivat jalkakäytävällä,
katselivat syrjäsilmillä,
maan vavahtelu, kuolema kulkemassa ohi.
En ollut siellä.
Kasvoin talossa, jonka ympärillä ruoho kulottui.
Tuuli, varjot kulkivat
ristikoissa.
Ja ajatukset muiston kaltaisia,
sinettejä asioitten jättämiseksi,
murtumia.

Vahva
valomaailma
hypoteesit eivät auta
periaatteet
näkyvät kuilut
mistä kuorot nousevat
pakenevat kuolemaa
valomaailmaan
sammumattomassa janossaan
sammumattomassa nälässään
he palaavat elämään
varjostimet
lamput ovat rikki
lasit jäävät
unet eivät riitä
kaikki unohtuu
kuolleet unohdetaan
arkut käyvät pieniksi ja ahtaiksi
valo tihkuu
varjostimien
rikkinäisten lamppujen läpi
lasit löydetään
unista herätään
kaikki muistuu mieleen
kuolleet nousevat
pienistä ahtaista arkuistaan
unohtavat teorit
säännöt
hypoteesit

ja periaatteet
sammumattomassa janossaan
sammumattomassa nälässään
he palaavat elämään
kuorot nousevat kuiluista
laulamaan
valaisemaan
itseään
ja meitä
kaikki kantavat kaikkien kruunua
kruunuissa
säilyy
vahva valomaailma
säkenöiden
valkeat puut nousevat
kimaltavasta
violetista
kun kuolleet tulevat
he lentävät
me lennämme.

Runoilija kulkee
Egyptistä pohjoiseen joskus kauan sitten.
Maisemista tulee
hänen kirjoittamiensa runojen maisemaa ja kuvastoa.
Sanojen sydän laulaa metsässä,
ne pukeutuvat vihreään, punaiseen ja mustaan,
runon reunat ovat
kielellisesti kuninkaallisia.
Runot tosin antavat vähintäänkin epäilyttäviä kasvatuseuvoja,
kuten:
anna hänelle punainen pallo,
anna hänelle sininen pallo,
jne.
Herää kysymys, kumpi pallo tulisi antaa.
Sivut ovat täynnä havaintoja rakkauteen liittyvistä kliseistä
sekä tehokkaasti toimivaa toistoa,
tehokkaasti toimivaa toistoa,
jälki on monin paikoin loistavaa ja rohkeaa.
Oletko lukenut Daniil Harmsia? Oletko koskaan rakastanut?
Siinä tapauksessa suosittelen
vahvasti ironisia, häijyn sarkastisia ja samalla
avoimen rehellisiä uuden kokoelman runoja.

Me itse olemme labyrintti.
Huolla ruumissielusi mysteeriä
niin anna itseäsi rakentaa
sillä sinä olet salaisuus ja ihme
sinussa asuu jumala.

Liiku.

Pienet, pienet liikkeet
vapauttavat melkein-äärettömän energian.
Siihen on kätkettynä hyväily
ja tuohon hyväilyyn kätkeytyy kokonaisuus
niin kätkeydy hyväilyyn
labyrinttiin
toiseen
itseesi.

Havahdun aamulla unesta
joka on jatkunut ikuisuuksia.
Uni on ottanut kaikki muodot, naamiot,
ja minä kannan ne valveeseen.

Puutarha tulee harvemmaksi päivä päivältä.

Puitten ja pensaitten jälkeen ovat
kasvot ja vartalo, iho ja hiukset
ilmeikkäimmät.

Pitäisi horjahtaa hiukan että
vanhuus tulisi esiin kaikessa kauneudessaan,
raskaudessaan ja kylmyydessään.

Pää on halkeamaisillaan oleva savinen ruukku,
luut huraat,
kasvot putoamaisillaan.

Kohta puutarhan läpi näkee repeytyneen verhon,
kuolema paljastaa kasvonsa.

Maa on luotu viljeltäväksi.

Ihminen, jotta hän tuottaisi jälkikasvua.

Istuttaminen voidaan suorittaa joko syksyllä tai keväällä.

Kevätistutus on meillä kuitenkin aina varmin.

Mutta jos se välttämättömistä syistä on toimitettava syksyllä,
pitää sen tapahtua aikaisin,

sillä vuosien saatossa ihminen vanhenee ja kuihtuu.

Mikään päivä jonka hän jättää taakseen ei koskaan palaa.

läti puut kukkivat sinulle
niin kuin ajattomuuden halki ovat kukkineet lakkaamatta.
Vankkurit ehtineet edeltäsi kylään,
illan vankkurit,
siksi kadut ovat tyhjät ja harmaat kuin uni olisi karkotettu.
Vartija kulkee askel askeleelta,
hämärä laskee talojen luvun laaksossa,
laakson kylässä.
Unessasi olet
vaahtera
esi-isä
mirhaa tihkuva puu
tyttö
kukka jonka punaiset terälehdet ovat pisaroita,
nukkuessasi olet toinen.

Sinun täytyy löytää halkeama,
romaaninen holvi, ruosteinen sonetti, tonneittain lyijyyn valettua aikaa,
lopunajan musiikki,
Beethoven.

Olin kerran kappale ja aukenin,
sain sen verran sanoja, rakensin niistä
sielulle huoneelle kutistuneet viivat,
enemmän lippaita, kätköjä, lokeroita,
soittorasioita,
etsittävää,
löydettävää,
etsittävää,
löydettävää,
musiikkia.

Vesi oli tyyni kuin peili,
sukelsin peilin sisään,
aloitin pelin.
Unennäkijät tulivat.
Ne olivat järven yllä lentäviä lintuja.
Ne näkivät veden alle.
Odotin
loitolla, viileässä
järvessä.
Järvet nielaistiin yksi kerrallaan,
peilit,
niin ettei yhtäkään jäänyt.
Unennäkijät lähtivät.
Linnut heräsivät ja pudottivat laulunsa.
aamun niitylle.
Peli loppui,
peilit särkyivät,
iloiset ja hauraat.

Zeus lähettää unessa
täydellisen peilin
siitä voi katsella itseään
itsenäisiä osia
kokonaisuutta
vanhenemistaan
uusien ajanlaskujen vaihteessa
ajassa
sillä vain siinä on särö
rako muurissa
ruumiissa
ikuisuudessa
ikuisessa rakenteessa
kasvot haihtuvat
mädäntyvät
se mikä on verta vuotaa.

(Mainos 1)

Eläinrunojen kirja

Eläköön koira

Ilomielet, kaunokielet – kauneimmat suomalaiset linturunot

Faabeleita

Minä olen sukua hevosille – valikoima runoja

Runojen kissa

Tunteellinen siili ja muita suomalaisia eläinrunoja

Edessä avoimet meret: runoja antoisiin eläkevuosiin

Ei turhaa tummat päivät

Elämä on kaunis – runoja, säkeitä ja värssyjä muistoksi

Elämänkaari

Elämänuskon kirja

Kaipauksen tuolla puolen – runoja elämästä ja kuolemasta

Kiitos elämästä

Surun sisar on lohdutus

Maaailman runosydän – 400 runoilijaa ja 800 runoa kaikista maanosista, kaikista tunteista tähyämässä olemassaolon yli, etsien ja yksin niin kuin sinä ja minä, ilon ja surun matkalaiset

Nuku, nurmilintu: lapsi on poissa – runo lohduttaa surevaa

Parantava runo

Päivänlasku

Rakkaudesta elämään – kauneimmat suomalaiset runot

Rohkaisurunoja

Runo puhuu ilosta

Runo puhuu kauneudesta

Runo puhuu toivosta

Täydenkuun hopeaa: runoja elämän keskellä
Vuodet kuin kuiskauksia – runoja ikäihmisten iloksi ja lohduksi
Vuosien kultaiset säikeet: runoja iän karttuessa
Elämänuskon kirja
Ilo avaa oven: lämpimin ajatuksin
Rohkaisurunoja
Runoja onnesta
Runo puhuu ilosta
Sanat kultaa – säikeitä iloon ja suruun
Täällä sateenkaaren pää: runoja kodin onneksi
Kristillinen teema
Elämänuskon kirja
Sisimpäni hiljaisuuteen: rukousmietiskelyjä masennuksen ajalta
Kimalteleva tomu
Kimmeltävä päivä
Kirkas kuvastin
Kutsut minua nimeltä
Lähteenkirkas hiljaisuus
Rakkaudellasi hellytät
Suurempi kuin sydämeni
Sydänten aukaisija – kokoelmia kristillisiä runoja
Kuutanssi: runoja kasvaville
Ihmettä ja iloa: runoja vauvakotiin
Maailmaan on puhjennut ruusu – runoja nuorille vanhemmille
Malja nuoruudelle – runoja ja aforismeja nuorille
Onnenpäiviä: runoja lapsen juhlaan
Runo puhuu lapsesta
Tammen kultainen lastenrunokirja
Tulevaisuuden kuiskaavat tuulet: runoja parhaaseen nuoruuteen
Taikametsä: tarinoita ja taikoja suomalaisesta metsästä

Kauneimmat luontorunot
Japanilaisia haikurunoja neljälle vuodelle
Runo kukkii – sanoja luonnosta ja rakkaudesta, murheesta ja riemusta
Runoja luonnosta
Runon vuodelle
Siintävät kaukaiset metsät – runoja metsästä, eränkävinnistä ja erämaista
Suomen suvi – runoja ja valokuvia keväästä syksyyn (varastossa)
Suomen suvi – runoja ja valokuvia keväästä kevääseen (varastossa)
Tule kanssani kesään – kesäpäivän tunnelmia suomalaisessa lyriikassa
Matkaan naiset
Maailmaan on puhjennut ruusu – runoja nuorille vanhemmille
Minussa on kevät: runoja naiselle, äidille, rakkaalle
Pieniä sanoja sinulle äiti
Tästä hän kulki – suomalaisia runoja naisesta
Uuden elämän aamu: runoja lapsen syntyessä
Äideistä parhain
Elämänuskon kirja
Häävene vesiä käypi: runoja ja riimejä hääparille
Kauneimmat rakkausrunot
Kirja ystävälle
Turvassa toistemme lähellä: runoja lähimmäisyydestä
Lähellä Sinua
Palava rakkaus
Ystävyden ilo
Rakkaus ei koskaan lepää: antiikin runoja rakkaudesta
Runo kukkii – sanoja luonnosta ja rakkaudesta, murheesta ja riemusta
Runo puhuu rakkaudesta
Runoja rakkaudesta
Runoja rakkaudesta
Runon Eros – valikoima eroottisia runoja

Runoni rakkaudesta
Sinä, minun iloni: runoja rakkauden ihmeestä ja ihanuudesta
Tulin onneni yrttitarhaan
Tuuli paiskii rakkauden ovea
Tämä hetki on meidän: runoja rakastuneille
Tässä taivas, tässä maa – rakkauslauluja
Aika on jäähyväisten: lohdutuksen sanoja suruun
Ei turhaa tummat päivät
Päivänlasku
Runo kukkii – sanoja luonnosta ja rakkaudesta, murheesta ja riemusta
Runoja surusta
Sanat kultaa – säkeitä iloon ja suruun
Vain unen varjo – kaipuun ja surun runoja
Yön varjot, huomisen valo: runoja erossa ja yksinäisyydessä
Hakkapeliitta – runo- ja kuvakirja suomalaisesta sotilaasta
Matka joulun taloon: joulun satuja ja runoja
Italian runoutta 1900-luvulta: 33 runoilijaa -120 runoa
Jasmiiniyöt: eroottista runoutta Intiasta
Joulu ihanin – joulurunoja
Valoksi maan päälle: kauneimmat joulurunot
Nyt ylös kansa kaikkivalta – valikoima vanhan työväenliikkeen runoutta
Kuin sanakonsertto – runoja musiikista
Lainehtiva malja: antiikin runoja viinistä
Lapin runot
Lapsuuden joulu 1–2
Lapsuuden joulu: Rakkaimmat joulurunot
Meidän isä: runoja isälle
Isoisän runot ja muita
Onnenpäiviä: Runoja lasten juhlaan
Puiden lohtu: Saksankielistä runoutta 1946-2000

Putelille puhelen – viinavirsiä

Päivistä parhaimmat: runo vuoden jokaiselle päivälle

Sata runoa rintamalta – rintamasotilaiden omia runoja sotavuosien varrelta

Suomalainen omakuva – Jaakko Ilkasta City-Merviin

Suomi synnyinmaani: runoja Suomesta, suomalaisista ja sodasta

Tuokio hiljaisuudelle: runoja levosta ja rauhasta kiireiselle

Täältä jostakin – Suomen kenttäarmeijan runoja

Unen veräjä on auki.

(Mainos 2)

A page-by-page interpretation
 täysin omanlaisensa
 runoutta silmille
 koominen ooppera
 kuulaita, hallittuja, lämpimiä ja kliinisen tarkkoja runoja
 elämästä, kasvamisesta ja kaiken pysymisestä.
 lähetettyjä runoja
 uusi, vahva teos
 yhtä aikaa hätkähdyttävän tuttu ja itsestäänselvän outo ja pelottava
 muunnelmien sarja
 time is relevant
 minä olen kirja
 juhlaseminaarin puheet ja esitelmät
 aforismikokoelma
 en ymmärrä
 esikoisrunokirja
 haiku- ja senryu-muotoista tunnelmaa ja aforismeja
 ei sukua millekään, edes Daniil Harmsille
 a small book with a big title
 mystistä tuskaa
 villedä kansantarinoita
 kirja abstraktista
 toisinpäinvastoin
 an exploration into the phenomenology and dynamics of
 naming, identity, communality, and networking
 ei kuitenkaan taideproosaa
 jopa riipaisevan herkkä.

(Mainos 3)

Osuvista tuokiokuvistaan ja täsmällisestä ilmaisustaan tunnetun
 rakastetun lyyrikon runoja elämän syyspuolesta
 kauniina lahjakirjana
 arvostetun nykydramaatikon neljä menestysteosta
 yksissä kansissa
 laaja, moni-ilmeinen
 läsnä
 sekä paatos että huumori
 sikermä
 näytelmä
 teos
 kirjoituksia taiteesta ja elämästä
 kysymyksistä
 pitkän vaitiolon jälkeen
 mieterunot pohdiskelevat ihmisen valintoja ja uskomisen velvoituksia
 tiivis, raju kannanotto pienen kansakunnan menneisyyteen, nykyisyy-
 teen
 ja tulevaisuuteen
 tuote verkkokaupassa
 vuonna 1946
 rikosromaani avaa uusia näkökulmia yhteiskuntaan ja sen muuttumiseen
 yksinäisen miehen tunnoista
 lastenlorujen kaikuihin ja arkipäivän havaintoihin
 monipuolisen kirjallisuusmiehen
 nuoren lyyrikon
 mestarin

taitajan
tunnekylläinen antologia
tuliaisiksi läheiselle, piristykseksi itselle
lyriikkamme värikkään boheemihahmon koko runotuotanto yksissä
kansissa
erinomainen lahja kirjallisen kulttihahmon ihailijoille
läpimurtokokoelmat yksissä kansissa
suurten ikäluokkien tunnot tavoitettavia runoja
vinjetein somistettuna kirjana
helposti lähestyttäviä, tunnelmiltaan hienovaraisia runoja mestarillisina
käännöksinä
uppoavat suomalaisiin kuin sula voi kuumaan puuroon
harvinaista herkkua
barokkisen eppinen
poikkeuksellisen komea
ihana
kaunis
puhuiko minulle tuo sarvipää sänkyni alta
aina avoimiksi jäävät kysymykset.

(Kirja-arvostelu 1)

Pienen harjaantumisen jälkeen:
kiusallisia, sietämättömiä, raivostuttavia
yhtälailla koskettavia, hauskoja ja pisteliäitä
runosokkeleita,
teoreettisia vaateripustimia,
kauttaaltaan elegantteja,
stretching av språknerven,
”visuaalista melua” ihmisenä elämisestä,
kuulaat säkeet hänen kynästään
joka on kääntänyt kaikki Forströmin runot suomeksi,
tavoittaa lukijan sisimmän,
ja hänen on jälleen hyvä.

(Kirja-arvostelu 2)

Olen lukenut tämän vuoden parhaan kotimaisen romaanin,
ja sen on kirjoittanut
persoonallinen nuori filosofi,
joka on jo jättänyt jalanjälkensä kotimaisen uuden proosan kentälle.

Muuta meillä ei ole kuin toisemme, kirjoittaa
kunnan sotamies Švejkin tapaan
persoonallinen nuori filosofi,
joka on jo jättänyt jalanjälkensä kotimaisen uuden proosan kentälle.

Popularisoitunut kieli ylittää kaikki palkitun esikoisen synnyttämät
odotukset.
Olen lukenut tämän vuoden parhaan kotimaisen romaanin,
ja sen on kirjoittanut
persoonallinen nuori filosofi,
joka on jo jättänyt jalanjälkensä kotimaisen uuden proosan kentälle.

Persoonallinen nuori filosofi,
joka on jo jättänyt jalanjälkensä kotimaisen uuden proosan kentälle,
kirjoittaa
kunnan sotamies Švejkin tapaan
muuta meillä ei ole kuin toisemme.

Popularisoitunut kieli ylittää kaikki palkitun esikoisen synnyttämät
odotukset.

Tomasvägenillä, unessa
olen siirtymässä syrjään esineitten ja itseni välistä
teen kuolemaa
ulkona
länsituuli näpsäyttää itätuulta
venyttää puuta pilveä kohti
ruoho menee jakaukselle
nuoren miehen vimmallä
tulessa koko maailma, talo, ihminen
sisällä
sängyn jalat taipuvat mahdottomiin kulmiin
henget hohtavat pimeydessä
kutsuvat
on kutsuja joihin voi vastata kieltävästi vain kerran.

Yksikään ei ole pienempi eikä suurempi kuin toinen;
kuulen linnut, katson kukkia,
syreenejä, omenankukkia puutarhoissa;
luonto on ulkopuolelle jäänyttä kieltä.

On kevät, on aamu, valo syttyy puihin,
vesi on kylmää
ruumis seuraa tanssien
aluksen liikkeitä
kosmos ohjaa itse itseään
sateet kulkevat yli, keväät tulevat ja menevät,
kuvat ovat sisälläni
ne toistuvat
tuoksuen hunajalta ja mausteilta
niillä ei ole loppua
rajoja
puiden lämpimällä huminalla, linnuilla ja lajien sanoilla,
lämpimillä vuodenaajoilla.

Ihmiset huojuvat kuin kaislat.
Heidän päitään huojuttavat valtavat aallot,
joilla pääsee kerta toisensa perään läpi sulavien seinien
ja yli kattojen, ja ainoa mikä hajottaa rytmin on
neulan tai puukon pisto, kohoava kuume.
Se pistää todellisuuteen reiän.
Järvi valuu sen läpi.

Nykyään tuen sotia
on kiveä ja kukkaa
pelastusrenkaita
paloautoja
palavia kaupunkeja
pyromaani
polttaa palaa
jättää merkkinsä sydämen
pyöröoveen
ensimmäinen seppele
lasketaan haudalle
kukat satavat
vesi
runous
jokin
sammuttaa sisäisen palon
meri tulvii
kohisee
viina virtaa
mies on
totally wasted.

Sivujen välissä
päivä muuttuu paikaksi
ilmajuna ajaa ohi
muutos tapahtuu
jatkuu
kellastuu
lehvästönä
puistossa
jatkuu
tihkumisena sinisessä taivaassa
kaupungin heijastuksissa
lammissa
postilaatikoissa
jatkuu
arvoituksellisissa melodioissa
tyyminä ja pisaroivina
keskipäivällä iltapäivällä
illalla yöllä
jatkuu
luetun kaupungin
pysyvä
kompleksisuus.

Roomalainen elegiarunous lyhyesti:

myytit ja myyttisyys

kunnia

kiinnittyvät siivet

auringon lämpötila

seppele

kultainen talja

vastenmielisyyys modernia maailmaa kohtaan

tunnelmanvaihdos

vesihöyry

lämpötilojen vaihtelu

puut

hedelmät

vesiheinät

rulliksi käärityt pergamentit

rinnakkaiset

kirjasto

viisaus

kuoleman tuoksu

hautausmaa

haades

manalan jumalat

kirous

ylösousemus

puutarha

puut

hedelmät

hedelmällisyys

kiharahiuksinen nuori poika
nuoreen tyttöön rakastunut vanhus
cana culex
komedia
antologia
epiteetti
käärö
kirja
musta magia
äänettömästi yössä
jumalina palvotut vainajien sielut
elegikot
fortes fortuna adiuvat.

Koneet ovat poissa, kuten niiden käyttäjätkin.
Käännän vipua ja kone käynnistyy, jauhaa eläimet.
Niin menetän
kevyen, vapaan, jumalallisen läsnäolon
jonka eläimet muistavat, yksinäiset,
niiden konditionaalinen asenne
kuin jokainen solu olisi kalvo tai kello,
viritetty värähtelyn mukaan.
Kone pysähtyy vasta kun työ on tehty.
Tehdas soittaa pilliään ja työntekijät
heräävät tuhatvuotisesta koomastaan,
minäkin,
suljemme kitisevät portit, kuljemme yli
holvien ja siltojen,
poistumme syvälle kaupungin kudoksiin, katujen laskoksiin,
tajuamme kauhuksemme mitä olemme tehneet.

Hotellihuoneessa
on ikkunaa
kynttilää
minibaaria
pöydän yllä kuva miehestä
joka kohottaa kynttilää kirkkaasti valaistuun ikkunaan
matkustaa äkkiä
keksiä tekosyy
päästä pois
pölyn
vapinan
ja riitojen
keskeltä
harhaantua
hotellihuoneessa huomata
tilan välinpitämättömyys
persoonattomuus
kylmyys
ja luotaantyöntävyys
mustat ikkunat
sammuneet kynttilät
tyhjä minibaari
kaatunut kuva
jokainen päivä
jolloin pettyy
lähdettyään matkaan
avattuaan sydämensä.

(Tomi Kontio: Delta, sisällysluettelo)

Niin
kun
älä
näetkö
yksinäisyys
yritän
jos
nyt
syyskuu
tiedät
taivaalle
se
linoneumilattialla
joskus
siinä
kuljimme
sinä
kun
molen
kuin
vieläkö
oletko
kaikki
jumala
voisitko
kuinka

olet
sinä
sinä
kuu
lentoaseman
hirvi
kuin
ylhäältä
märkä
kun
kaamea
kuin
kaikille.

(Kirjasto. asiasanat, Eeva-Liisa Manner)

Aamu
hämäryys
ilta
järvi
kirkkaus
kuolema
päivä
sade
tuuli
yö
helvetti
koulu
kristinusko
kärsimys
novellit
yhteiskuntakritiikki
hevokset
ihmissuhteet
itsetuho
masennus
mielenterveys
perhe
terapia
tragediat
yksinäisyys
henkirikokset

intertekstuaalisuus

parodiat

rikoskirjallisuus

kevät

luonto

syksy

joulu

luopuminen

rakkaus.

Mittaaan

sulaa aikaa, virtaavaa hetkeä, niin venyvää että se
ulottuu kaikkeen historiaan, kaikkien vuosien yli,
kaikkialle minne ihminen laskee jättiläisjalkansa
puhkeaa terälehtiä,
ne ovat aurinkopölyä,
tylyä, työkeää ja luoksepääsemätöntä aikaa,
sitkeää tahnaa jota haluan niellä,
ottaa sisääni kaiken.

Olen juovuksissa.

Huoneen täyttää

älykäs ja lämmin nauru,

silmiin pistävät

kummalliset sisustukselliset ratkaisut,

korviin kantautuvat

vieraskieliset sanat:

„die eigene Sprache knetet quetscht und würgt..“

Seinät kaatuvat päälle,

merkitysketjut seuraavat toisiaan niin tiheästi

että on epäiltävä

kisakuntoa.

Toisto antaa paremmat valmiudet päästä aivan

ydinmehun äärelle,

korkeimmalle huipulle

yhdessä Kyösti Salokorven kanssa.

En juo enää koskaan,

vaikka

juhlaväen omaperäiseen ja älykkääseen huumoriin

onkin kovin helppo kiintyä.

Lavalle noustakseen

on oltava kohtalaisessa runonlukukunnossa.

Saattaahan olla, että puhe

ilmestyy huhtikuussa 2007 saksaksi ja syksyllä 2007

ruotsiksi, hollanniksi, latviaksi ja venäjäksi,

tai että joku kuuntelee.

Olen juovuksissa.

En ole kunnossa.

Älykäs ja lämmin nauru

kaikkoavat kun avaan suuni.

Sumusta pulppuavat mustat autot,
kun aurinko kellastaa vihreän vaahteran,
ja vain osa on kuolematonta ja vapaata.
Kaupunki kallistuu, ei auta.
Tuulipukumies juoksee ikkunan ohi,
nostan mustavalkoista asetta.
Eläkkeellä oleva tähtitieteen professori
opetti minut pelaamaan.
Hän nosti revolverin ohimolleni
ja silmiäni editse juoksi
vanhenemisen oppi,
vanhat elokuvat,
film noir.
Siitä pitäen olen harrastanut venäläistä rulettia,
seurannut ohjeita:
Minimipanos: 1c
Bonus Jättipotti 10 000,
kaikki maksaa.
Sitten lasken aseeni
ja alan seurata raveja.

Jännittävää olisi nähdä
hikinauhan putoavan oikeasta ranteesta
pihalla olevien lintujen
jättävän parkkipaikan
nähdä hahmoton huonotuulisuus ikkunassa
rekonstruoida hetki
jolloin elämä vaihtoi suuntaansa
muuttui huonommaksi
ymmärrän:
pitkän iän salaisuus on se
että katselee lenkkeilijöitä
pihalla olevia lintuja
katua ja
parkkipaikkaa
eikä kadu.

Suljen ikkunoitten luukut
etten näkisi pimeää tähteä tai valoisaa tähteä,
maailmojen äärettömyyttä,
ei-inhimillistä maailmaa.

Takanani hehkuu tuli.

Suljen luukut liekkien kuvioidessa
ja kuljen käytävää,
näen sen myös pimeydessään, tähdittä,
tuli virtaavan punaista, virtaavan kultaa,
kuin väri yhdistäisi meidät.

Sisälläni kuljen kohti mykistymisen rajaa.

Sisällys

Saatteeksi	7
Se alkaa rakkaudentunnuksesta hiljaiselle	11
Tulee sokeita (Joh 9:39)	12
Hän ei ole kuin kukka, viaton, hento	13
Maalauksessa on vihreitä pisteitä, jotka ovat jossain järjestyksessä	14
Kielen mahdollisuudet kielen salaisuudet	15
Lumi kätkee meidät elävinä ja kuolleina	16
Raju tuuli on katkonut	17
Usko	18
Lehdet putoavat hevoskastanjasta	20
Tervantuoksuinen syksy	21
Rakastaa ja unohtaa	22
Jokainen ajatus omassa vakavuudessaan	23
Ajatukset karkaavat päästä	24
Avaruus murtui, arki	26
Vahva	27
Runoilija kulkee	29
Me itse olemme labyrintti	30
Havahdun aamulla unesta	31
Puutarha tulee harvemmaksi päivä päivältä	32
Maa on luotu viljeltäväksi	33
Iäti puut kukkivat sinulle	34
Sinun täytyy löytää halkeama	35
Vesi oli tyyni kuin peili	36
Zeus lähettää unessa	37
(Mainos 1) Eläinrunojen kirja	38
(Mainos 2) A page-by-page interpretation	43
(Mainos 3) Osuvista tuokiokuvistaan ja täsmällisestä ilmaisustaan tunne- tun	44
(Kirja-arvostelu 1) Pienen harjaantumisen jälkeen	46
(Kirja-arvostelu 2) Olen lukenut tämän vuoden parhaan kotimaisen ro- maanin	47

Tomasvägenillä, unessa	48
Yksikään ei ole pienempi eikä suurempi kuin toinen	49
On kevät, on aamu, valo syttyy puihin	50
Ihmiset huojuvat kuin kaislat	51
Nykyään tuen sotia	52
Sivujen välissä	53
Roomalainen elegiarunous lyhyesti	54
Koneet ovat poissa, kuten niiden käyttäjätkin	56
Hotellihuoneessa	57
(Tomi Kontio: Delta, sisällysluettelo) Niin	58
(Kirjasto. asiasanat, Eeva-Liisa Manner) Aamu	60
Mittaaan	62
Olen juovuksissa	63
Sumusta pulppuavat mustat autot	64
Jännittävää olisi nähdä	65
Suljen ikkunoitten luukut	66
 Sisällys	 67

”Cut-up on kokeellisen taiteen luomisen tekniikka. Siihen liittyy olennaisesti sattumanvaraisuus, ja jopa onni. Kirjallisuudessa se toimii (pääasiallisesti) periaatteella, jossa tekijä valitsee rykelmän tekstejä, ottaa niistä sieltä täältä pätkiä ja muodostaa näistä osista kokonaan uuden tekstin.

Cut-upin tarkoituksena on siis etsiä jo olemassa olevasta uutta. Eräs sen merkityksistä on järkyttäminen, eli keskustelun herättäminen siitä, kuinka kirjallisuutta tai taidetta tulisi tehdä. Voidaan esimerkiksi esittää argumentti, että cut-up-tekniikalla toteutettu runo kuvastaa paremmin nykyaikaisen yhteiskunnan kaoottisuutta ja tietotulvaa kuin perinteisen lyyriksen tai mitallinen runo. Esitänkin, että vaikka perinnetietoisuus on hyvästä, cut-uppeilla on ehdoton paikkansa kirjallisuudessa. Sattuma ohjaa monesti elämää; miksei siis myös taidetta?

Tämän kokoelman tavoitteena on herätellä kotimaista kirjallisuuskeskustelua. Se sisältää sekä lyyrisempiä että kokeellisempia runoja. Kaikki kirjan runot on pääasiallisesti koottu jo olemassa olevasta materiaalista. Kiitän kaikkia tässä kirjassa mukana olevia kirjoittajia. Olen käyttänyt lähteinä mm. Paavo Haavikko, Eeva-Liisa Manner, Jarkko Lainetta, Pentti Saarikoskea, Göran Sonnevía, Tomas Tranströmeriä, Markku Paasosta, Olli Heikkosta, Olli Sinivaaraa, Henriikka Tavia, Tua Forsströmiä, Mikko Rimmistä, Kari Aronpuroa, kustantamoiden (Otava, WSOY, Teos, ntamo) verkkosivuja, kirja-arvosteluja ja kirja-esittelyitä, vain muutaman mainitakseni. Pieni osa mainitsemistani runoilijoista on suostunut mukaan, suurin osa on mukana tahtomattaan. Itsensä tunnistaville haluan sanoa, että kyse on kunnianosoituksesta, ei loukkauksesta.”